

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע פקודי תשע"ט

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

לא תמיד היינו מאוחדים

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

- לקראת חודש אדר ב' וחג הפורים הבא עלינו לטובה, נזכיר שוב את מעלת האחדות, שבאה לידי ביטוי גם בדבריה של אסתר המלכה אל מרדכי היהודי דודה: "לך פנוס את כל היהודים" (אסתר ד' טז).
בהפטרת פרשת פקודי מסופר ששלמה הזמין את כל העם למעמד העלאת הארון מעיר דוד אל קדש הקדשים, בבית המקדש שנבנה בהר הבית. וז"ל הכתוב: "אז יקהל שלמה את זקני ישראל את כל ראשי המטות נשיאי האבות לבני ישראל אל המלך שלמה ירושלם להעלות את ארון ברית יקוק מעיר דוד היא ציון" (מלכים א' ח' א).
לכאורה, אי אזכור מנהיגי שבט יהודה איננו מעורר תמיהה שהרי הם כלולים ב"זקני ישראל את כל ראשי המטות נשיאי האבות לבני ישראל".
- עיון בספר שמואל מגלה כי החלוקה בין ישראל ויהודה, מאוד מודגשת לאורך הספר, כמו בפסוק המתאר מה שאירע לאחר הכאת גלית: "ויקמו אנשי ישראל ויהודה וירצו ויחדפו את הפלשתים" (שמואל א' י"ז נב), לכן אי אזכורם מעורר קושיות. ננסה לבדוק האם תמיכת בני שבט יהודה ומנהיגיו הייתה מובטחת לדוד?
- א. לאחר הכאת גלית הפלישתי יצאו הנשים בשיר ובמחולות: "ויקהי בבוזם בשוב דוד מהפזת את הפלשתי ותצאנה הנשים מפל ערי ישראל לשיר והמחלות... (שמואל א' י"ח ו), מה קרה בערי יהודה?
  - ב. כאשר הפלישתים התקיפו את בני שבט יהודה שישבו בעיר קעילה, רצה דוד לצאת לעזרתם, אנשיו סירבו וטענו: "ויאמרו אנשי דוד אליו הנה אנחנו פה ביהודה וראים ואף כי גלף קעלה אל מערכות פלשתים" (שם כ"ג ג). מוכח כי גם בארץ יהודה לא הרגישו אנשי דוד בטוחים. דוד בסופו של דבר יצא עם אנשיו להציל את אנשי קעילה ועירם.
  - ג. שאול ששמע על פועלו של דוד בקעילה, יצא לאזור כדי ללכוד את דוד. דוד שאל באורים ותומים: "ויאמר דוד הסיגרו בעלי קעילה אתי ואת אנשי ביד שאולי? והתשובה הייתה חד משמעית "ויאמר יקוק הסיגרו" (שם כ"ג יב). שוב מוכח כי התמיכה בדוד גם בארץ יהודה לא הייתה מובטחת ואף גרוע מכך, אם היה נשאר בקעילה אנשי העיר, למרות שדוד הצילם מיד פלישתים, היו מסגירים אותו לשאול.
  - ד. מאזור קעילה עבר דוד למדבר זיף. אנשי זיף מבני שבט יהודה, התנדבו להסגיר את דוד ביד שאול. וז"ל הכתוב: "וייעלו זפים אל שאול הגבועה לאמר הלא דוד מסתתר עמנו במצדות בחרשה בגבעת החכילה אשר מימין הישימון: ועתה לכל אות נפשך המלך לרדת רד ולנו הסיגרו ביד המלך" (שם כ"ג יט-כ, עיינו גם תהילים נ"ד). רק בנס ניצל דוד משאול ואנשי זיף.
  - ה. נבל הכרמלי האיש ממעון, בן שבט יהודה, גם הוא זלזל בדוד, סירב להכיר לו טובה וכינה אותו עבד מתפרץ. (עיינו שמו"א כ"ה ב-יא).
  - ו. בסופה של תקופת נדידה ובריחה, הבין דוד כי לא יוכל למצוא מחסה בנחלת יהודה ועבר עם אנשיו לגור בצקלג שקיבל מאכיש מלך גת הפלישתי (שם כ"ז א-ו).
  - ז. גם לאחר נפילת שאול בהר הגלבוע, דוד לא חזר לארץ יהודה ולא בחר בחברון בירת שבט יהודה מיוזמתו. העליה לחברון הייתה רק כתוצאה מהכרעה אלוקית באמצעות שאלה באורים ותומים. וז"ל הכתוב: "ויקהי אחריו בן וישאל דוד ביקוק לאמר האעלה באחת ערי יהודה ויאמר יקוק אליו עלה ויאמר דוד אנה אעלה ויאמר חבונה" (שמו"ב ב' א).
  - ח. מרד אבשלום פרץ דווקא בחברון, אנשי חברון היו הראשונים להצטרף אל הבן הסורר נגד דוד אביו (שמו"ב ט"ו ז).
  - ט. גם אחרי כישלון מרד אבשלום, זקני יהודה היו האחרונים להכיר שוב בדוד כמלך, כמוכח מהכתוב: "והמלך דוד שלח אל צדוק ואל אביהם הפהנים לאמר דברו אל זקני יהודה לאמר למה תהיו אחרנים להשיב את המלך אל ביתו ודבר כל ישראל בא אל המלך אל ביתו" (שם י"ט יב).

שבוע הבא נציע בע"ה הסבר לכך, בינתיים (דווקא בתקופת בחירות) נחזור ונשבח את האחדות הכלל ישראלית.

<p>לע"נ ר' אליהו כרמל ז"ל נלביע ח' באייר תשע"ו</p>	<p>לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל נלביע י"ג בחשוון תשע"ח</p>	<p>לע"נ ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד</p>	<p>לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלביע י' בתמוז תשע"ד</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטייל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט</p>
<p>לע"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י' באייר תשע"א</p>	<p>לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע ט' בתשרי תשע"ו</p>	<p>לע"נ דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו נלביע כ"ח באייר</p>	<p>לע"נ גב' אסתר שמש ע"ה נלביע כ' באב תשע"ז</p>	<p>לע"נ מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י"ז בסיוון תשע"ד</p>

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

סוגיות משפטיות מודרניות בתנ"ך

מאת: הרב אהרן פלדמן

תוצאותיו של חוזה הכרוך בעבירה או חוזה בלתי חוקי

שני צדדים הסכימו לעשות מעשה אסור - האם הם רשאים לחזור בהם? האם מי שנשכר לבצע עבירה ועשה אותה זכאי לתשלום? בשיעור עסקנו בשאלות אלו דרך מקרים שונים בתנ"ך - כדוגמת ההסכם שנעשה בין ישראל לגבעונים, או בין משה רבינו לחותנו יתרו; דרך מקרים שונים בהלכה - כמו סוגיית מקח שנעשה בשבת או בניגוד לנדר; וכן דרך משקפיו של המשפט הישראלי.

כאן ניתן לצפות בהקלטת השיעור ובדפי המקורות

מתפללים לרפואתם השלימה של:		
אליעזר יוסף בן חנה ליבא	רועי משה אלחנן בן ג'ינה דב'רה	יהודה בן חיה אסתר
מאיר בן דינה ציפורה	יאיר מנחם בן יהודית חנה	דוד חיים בן רסה Rassa
נתנאל אילן בן שיינא ציפורה	רפאל ישי בן צפורה פייגא	יוסף בן רחל חלילי
יוסף (יוסי) בן חנה	ניר רפאל בן רחל ברכה	נתנאל בן שרה זהבה
נחמה צביה בת שושנה בריינא	איילת חן בת שולמית	ברכה בת מרים רחל
רוחמה רחל בת שושנה	מאירה בת אסתר	נעמי בת אסתר
יפה בת רחל יענטע	ליליאן בת פורטונה	רבקה רינה בת גרונה נתנה
בתוך שאר חולי עם ישראל		

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל.

ראש כולל שהועסק בתמורה למלגה

'ארץ חמדה גזית' פתח תקוה / אב תשע"ו / ארץ חמדה גזית פתח תקוה

דיינים: הרב אהרון כץ, הרב ציון כהן, הרב עקיבא כהנא

המקרה בקצרה:

רב מסוים הועסק בתור ראש כולל במשך זמן רב אצל הנתבעת במשרה חלקית ובשכר של 2,600 ₪ לחודש, השכר שולם לו כמלגה. לא דובר בין הצדדים על קיומן של יחסי עובד ומעביד ביניהם. לאחר זמן מסוים הוא ביקש לקבל משכורת, ומבוקשו ניתן לו, שכרו עלה בהדרגה במשך שנתיים עד לשכר של 3500 ₪ לחודש, ואז הוא התפטר. התובע מבקש מבית הדין לקבוע כי הוא היה עובד גם בתקופה שקיבל מלגה ולקבל מהנתבעת את כל הזכויות הנלוות. כמו כן הוא דורש פיצויי פיטורין, קרנות השתלמות ונסיעות בסך כ- 120 אלף ₪. כמו כן הוא דורש תלושי שכר על התקופה בה הוא קיבל מלגה ותביעות שכר נוספות. לטענת הנתבעת מעולם לא הובטח לתובע זכויות של עובד, אלא רק מלגת אברך גבוהה, בגלל תפקידו הנוספים בכולל. התובע היה מודע לכך שהוא קיבל מלגה, וזהו מנהג הכוללים בארץ שלא משלמים שכר אלא מלגה.

פסק דין: בית הדין קבע שהיו יחסי עובד ומעביד בין הצדדים וחייב את הנתבעת בסך 33,932 ש"ח.

נימוקים בקצרה:

א. תוקף דיני עבודה לפי ההלכה

רוב מוחלט של הפוסקים סבור שבאופן עקרוני יש תוקף לחלק מחוקי המדינה מכוח "דינא דמלכותא" או מכוח "תקנות הקהל". אך רבים מהפוסקים סבורים שיש תוקף רק במקרה שהחוק הוא לתקנת בני המדינה (רמ"א חו"מ שסט, יא). על רקע זה קבע בית הדין הרבני הגדול שלחוק הפיצויים אין תוקף הלכתי כיוון שהוא אינו לתקנת ציבור.

לעומת זאת, בית הדין קבע שלמרות שדיני עבודה עוסקים בעניינים שבין אנשים פרטיים, בכל זאת, יש כאן גם תקנת בני המדינה. משם שיש להסדרת יחסיה העבודה השלכות כלכליות על כלל המשק. לדוגמה חובת ההפרשה לפנסיה מטרתה שלא להפיל על הציבור אדם מבוגר שפרש מעבודתו והפך לנזקק. כמו כן אי הפרשת דמי בריאות פוגעת בציבור בכללותו. נראה שלכך התכוון הרשב"א (שו"ת המיוחסות כב) כשכתב שאם יש טעם במה שהמלך מתקן הוא יכול לתקן גם בעניינים שבין אדם לחברו. **על כן יש תוקף הלכתי לדיני העבודה.**

ב. תוקף ויתור של העובד על זכויותיו

לפי ההלכה זכותו של אדם לוותר על זכות ממונית המגיעה לו על פי דין תורה. בניגוד לכך על פי חוקי המדינה עובד אינו יכול לוותר על זכות ממונית המגיעה לו על פי החוק. מה עמדת ההלכה בעניין זה? מסתבר שכשעובד מוותר על זכות המגיעה לו על פי החוק הוא פוגע בציבור, ולכן אין לו סמכות לעשות כך. הרב אורי דסברג (תחומין כ, 81) הביא כמה ראיות לכך שחכמים הפקיעו את יכולת המחילה. הרב יעקב אריאל (כתר י, עמ' 40 הערה 63) הביא ראיות נוספות, וכך גם כתב הרב לביא (עטרת דבורה ב, 945). כך גם יש להוכיח ממה שנאמר בתוספתא (בבר מציעא יא, כג) ש"רשאין בני העיר להתנות על שכר הפועלים ולהסיע על קיצתם", הרב ליאור (כתר י עמ' 42) הוסיף, שהדעת נותנת שעובד שמחל על זכויותיו, עשה זאת בגלל אילוץ ולא מתוך רצון חופשי. **על כן, קבע בית הדין שאין תוקף לויתור של התובע על זכויותיו על פי החוק, למרות שהסכים לקבל מלגה.**

ג. הגדרת התובע כעובד הזכאי לתלוש

החוק קובע כי על פעילות שיש בה יחסי עובד-מעביד יש לשלם משכורת. מפסק דין בלס נ' מכוון ויצמן עולה שהשאלה אם שררו יחסי עובד מעביד נבחנת בכל מקרה על פי מערכת היחסים שהיתה בין הצדדים. בפסק דין אחר של בית המשפט הוא קבע כי כל התקשרות שנועדה לסייע למעסיק ולא לעובד, נחשבת לעבודה, גם אם השכר משולם בצורה של מלגה. כמו כן יש מבחן נוסף שנקרא "מבחן ההשתלבות" – על פיו, צריך לבדוק האם המעסיק יכול להמשיך ולתפקד ללא העובד, במקרה זה התשובה לכך שלילית. במקרה זה התובע עמד גם במבחן "כפיפות ופיקוח" בהיותו כפוף ומפוקח על ידי הנהלת הכולל. לכן בית הדין קובע שהתקיימו בין הצדדים יחסי עובד מעביד. **אשר על כן, הוא זכאי לכל הזכויות המגיעות לעובד.**

למעבר לפסק הדין המלא

למעבר לבקשת רשות ערעור על פסה"ד

<p>לע"י מרים ריגלר ע"ה רעייתו של ד"ר מיכאל ריגלר הי"ו נלבי"ע אייר תשע"ח</p>	<p>לע"י רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג לע"י הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד</p>	<p>לע"י חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה</p>	<p>לע"י סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
---	---	---	---

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ב)

Malmö, Sweden

מלמו, שבדיה

תמוז תשנ"א

גיור גויה החיה מזה זמן עם יהודי במטרה להיקבר לידו בבית-העלמין

שאלה

אשה גויה שעזרה ליהודים בזמן השואה וחיה עם יהודי, ולטענתם מתנהגת כיהודיה בענייני שבת וכשרות, ועתה ברצונה להתגייר, והיא מוכנה לקבל עליה כל דיני היהדות. (לדעתי מטרתה היא להיקבר ליד היהודי שעמו חיה, והבנתי כן מדבריו של האיש שאמר, שאם לא יגיירה, יכתוב בצוואתו שיקברו את שניהם בעיר מגוריהם הקודמת - צאנו). שאלתי, האם יש לראות בה מתגייר לשם כבוד וכדו' שלכתחילה אין מגיירין אותו? ואם מותר לגיירה, האם יש לערוך להם חופה וקידושין?

תשובה

הנה כבר נתפשט המנהג להקל ולגייר נשים גויות שכבר חיות עם יהודים (שאינם כהנים), ומתגיירות מטעמי אישות¹. ויש לערוך להם חופה וקידושין אחר הגירות².
ובנדון דידן, שלדעת השואל סיבת הקבורה יחדיו נתוספה לסיבת הרצון לגיור, עדיין יש מקום לקבלה³ כאשר לפי ראות עיני הדיין קבלת המצוות היא באמת ובתמים.

¹ וכן התיר בשו"ת "אחיעזר" (ח"ג סו"ס כו), ומצא יסוד לדבר בדעת הרמב"ם (בתשובה סי' קלב בשו"ת "פאר הדור"), וכן התיר על-סמך הרמב"ם בעל שו"ת "ציץ אליעזר" (חלק י"א סי' עט), וכתב הרב עובדיה יוסף בקובץ תורה שבע"פ (כרך יג עמ' כד) שאף שיש מחלוקת באחרונים לגבי דין זה, יש להקל, מכיוון שבדיעבד המתגייר לשם סיבה, גיורו גיור, ונמצא שהמחלוקת היא בלכתחילה, וכל שבדיעבד שרי, ספיקו מותר אף לכתחילה.
² "... ומסייעין לו לישאנה, בעדינות וברוך", שו"ת "פאר הדור" לרמב"ם (הוצאת מקיצי נרדמים, תשובה סי' קלב).
³ אמנם יש לומר שההיתר שמצאנו בפוסקים בגיור לשם אישות, הוא מטעם שממילא חיים יחדיו, ונמצא שעיקר הגיור הינו לשם שמיים, ולכן התיר לדיינים לקבלם. אך יש פוסקים שמתירים מטעם שאנו מצילים את היהודי מאיסור נשג"ז, ומסתמכים על ה"אליה רבה" (או"ח סוף סי' שו) המתיר לעבור איסור דרבנן כדי להציל אחד מלעשות בתמידות איסור חמור, אף דפשע ("תשורת שי" מהדו"ת סי' ג). אמנם כנגד זה יש פוסקים החולקים על היתר כזה ("אבן יקרה" מהדו"ג סי' צח), אבל כבר כתב ה"בית יוסף" (טור יורה דעה סוף סי' רסח) בהביאו את דברי התוס' ביבמות (כד ע"ב ד"ה לא בימי דוד ולא בימי שלמה) "וההיא דפרק שני דשבת דאתא לקמיה דהלל ואמר גיירני על-מנת לעשות כהן גדול, בטוח היה דסופו לעשות לשם שמיים, וכן ההיא דהתכלת דאתא לקמיה דרבי ואמרה, גיירני על מנת שאנשא עכ"ל, מכאן יש ללמוד דהכל לפי ראות עיני בית דין". וכן פסק הש"ך (שם בסוף סי' רסח ס"ק כג), והובאו הדברים אצל כמה פוסקים, ועיין שו"ת "קול מבשר" (ח"ב סימן ח). נמצא שאם לדעת הדיין האישה תשמור ותקפיד על כל המצוות, יש מקום לקבלה. ויש לצרף לכך את דעת ה"תשורת שי", שאנו מצילים את היהודי החי עמה מאיסור נשג"ז, וכמו כן העובדה שיש באפשרותם להיקבר ביחד גם בלא גיור (וכפי שאמר הגבר, שיקברו בעיר מגוריהם הקודמת), ונמצא שהגיור אינו לשם ריוח שאי-אפשר להשיגו בלעדי הגיור. וכמו כן יש לצרף שגם בלא הקבורה יחדיו רצתה להתגייר, ושמרה על כשרות ושבת לפני כן, ואף סייעה ליהודים בשואה, כשהדבר היווה סכנת-נפשות, ומכאן שהרצון להתגייר קיים גם באופן עצמאי. ואין לקבוע כללים במקרים כאלה, והכול לפי ראות עיני הדיין.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן,
יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביורור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.
זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה